

Asociația RENINCO România

Rețeaua națională de Informare și Cooperare pentru Integrarea în Comunitate a Copiilor și Tinerilor cu Cerințe Educative Speciale

Sediul juridic: str. Dumbrava Nouă, nr. 17, sector 5, București.

Centru de resurse: str. Atelierului, nr. 25, sector 1, București,

BCR – Sucursala Grivița, sector 1, București, cod fiscal : 10791077

Inscrisă la Registrul special al instanței – judecătoria sector 5 –
cu nr.7/10.02.2004 – Partea I A – Secțiunea I

Cont IBAN: RO21RNCB0086004678330001/RON

RO53RNCB0086004678330007/EURO

Codul SWIFT: RNCBROBUXXX

Tel/ fax: 021/ 3129605 sau Email: arr@reninco.ro și crr@reninco.ro

www.reninco.ro

Membru fondator al Consiliului Național al Dizabilității din România

GRUPUL ROMÂN PENTRU EDUCATIE INCLUZIVA (GREI)

Vineri, 22.11.2019, la Scoala nr.1, orele 15.00 – 18.00

Tema de dezbatere:

EDUCAȚIE SPECIALĂ ȘI EDUCAȚIE INCLUZIVĂ. PROBLEME DE ACTUALITATE

PUNCTE PROPUSE LA DISCUȚIE

1. CADRUL LEGISLATIV AL EDUCAȚIEI SPECIALE ȘI EDUCAȚIEI INCLUZIVE

Atât educația specială cât și educația incluzivă se regăsesc în legislația și practica educațională din lume și de la noi.

În Europa este utilizată mai mult noțiunea de CES/SEN și uneori ECS/SNE iar în SUA cea de educație specială (special education).

Educația incluzivă este paradigma directoare a ultimului sfert de veac în toată lumea, începând de la Conferința de la Salamanca (1994) și cu un avânt reînnoit după adoptarea art. 24 a Convenției ONU a persoanelor cu dizabilități (2006/2007) și a Obiectivului 4 de dezvoltare durabilă a mileniului privind educația, care trebuie să aibă ca ținte de bază (spre anul 2030): calitatea, echitatea, incluziunea și șansele de învățare pentru toți, pe toată durata vieții.

În legislația de învățământ din România – cu deosebire legile organice din 1995 și 2011 – EDUCAȚIA SPECIALĂ nu apare pe prim plan ci expresia de *învățământ special*, respectiv de *învățământ special integrat* (HG 1251 din 2005 și LEN 2011). Apreciem că educația specială ar fi un termen mai adecvat, în loc de învățământ special, deoarece are o sferă mai cuprinzătoare de acoperire, el se referă atât la activitatea educațională specifică din școlile speciale cât și la sprijinul și intervenția adaptativă în instruirea școlară (pentru cei cu dizabilități și/sau CES) din școlile de masă...

Legat de EDUCAȚIA INCLUZIVĂ din ROMÂNIA, studiile RENINCO din ultimii 5 ani au arătat că noțiunea nu este definită în legislația primară (LEN 2011) iar în cea secundară (regulamente, metodologii etc) educația incluzivă este definită fie prin prisma unei publicații UNICEF-MEN din 1999 ⁽¹⁾ fie într-o manieră care nu evidențiază clar faptul că această educație trebuie să aibă loc în școala generală, de masă... **Conceptul de educație incluzivă este utilizat uneori defectuos, în maniere care îl devalorizează și demonetizează...**

Consiliul Europei ⁽²⁾ a remarcat și o încercare de mascare a activității unor școli speciale de la noi (circa 40, după opinia reprezentantului MEN – 24.10.2019) sub denumirea de Centre școlare de educație incluzivă...

Studiile RENINCO, cu privire la legislația referitoare la educația copiilor cu dizabilități și/sau CES, constată faptul că există multă confuzie în ceea ce privește cunoașterea și înțelegerea terminologiei legată de incluziune și integrare, dizabilitate, deficiență, persoane cu cerințe educaționale speciale (CES)...

Paradigma de funcționare a educației generale este la noi cea preponderant bazată pe competiție și performanțe, ceea ce nu poate favoriza progresul școlar al tuturor copiilor...inclusiv a celor cu dizabilități și/sau CES.

Legislația ar trebui poate să fie mai precisă în ceea ce privește anumite sancțiuni uneori necesare, poate ar trebui analizată oportunitatea introducerii noțiunii de *malpractice* și în educație - **reglementarea profesiei de cadru didactic în relație cu responsabilitățile ...**

Statisticile privitoare la dizabilitate și/sau CES în sistemul de învățământ trebuie analizate cu circumspecție...există adeseori diferențe de raportare, unele legate de baze diferite (de exemplu între protecția copilului și educație)...

România este singura țară din UE care nu este membră a EUROPEAN AGENCY FOR SPECIAL NEEDS AND INCLUSIVE EDUCATION (EASNIE) - www.european-agency.org – organizatie din care fac parte toate tarile membre UE (inclusiv Bulgaria, din 2016) precum si alte țări europene asociate sau tari in curs de aderare (Serbia, din 2018).

Apartenența la EASNIE ar permite și României să se integreze în tendințele europene ale legislației și practicilor domeniului, inclusiv privitor la colectarea și utilizarea datelor statistice...

Adeseori problemele de aplicare a legilor la noi se leagă mai mult de legislația secundară...

Sunt destule situații legate de cunoașterea și aplicarea unor proceduri de aplicare a legislației...

Există un clivaj, o ruptură între oportunitățile de aplicare a legislației în mediul urban și cel rural, din perspectiva CES...

Se identifică nevoia traseului educational pentru toți copiii cu dizabilități și o sprijinire (informare, formare, consiliere) a părinților pentru a fi împuterniciți în educația copiilor lor.

---

¹ *** Dezvoltarea practicilor incluzive în școli. Ghid pentru profesori, 1999, UNICEF&MEN

² *** Council of Europe, September 2017, *Fighting school segregation in Europe through inclusive education: a position paper*, <https://rm.coe.int/fighting-school-segregation-in-europe-through-inclusive-education-a-posi/168073fb65> - pg.7

Raportarea ca mijloc de monitorizare este dificilă la CJRAE/CMBRAE din punct de vedere al profesorilor de sprijin, care sunt subordonați școlilor speciale...

Trebuie să fim pregătiți pentru posibila apariție în dezbatere a unui nou proiect de Lege a Educației...

Apreciem că educația specială și educația incluzivă pot coexista, așa cum se întâmplă de facto și în alte țări, dar sunt necesare acțiuni afirmative pentru a face pași efectivi pe drumul incluziunii (în școlile de masă), unde există loc și pentru expertiza școlilor speciale.

Scolile speciale nu sunt în competiție cu școlile de masă care dezvoltă contexte și practice incluzive, ele trebuie să acționeze complementar...

În Statutul RENINCO este stipulat (de peste 21 de ani) obiectivul promovării și încurajării colaborării dintre unitățile și structurile educaționale speciale și cele de masă...

2. STAREA ACTUALA A SISTEMULUI DE INVATAMANT SPECIAL

Studiile și statisticile din ultimii 10 -15 ani ne arată că numărul de copii/elevi cu dizabilități și/sau CES din școlile de masă a crescut, odată cu scăderea numărului copiilor cu dizabilități din școlile speciale. Aceste statistici sunt însă mai puțin evidente și transparente în ultimii ani...(de exemplu SIIR).

Sistemul de învățământ special este bine integrat în legislația de educație (LEN 2011, secțiunea 13, în diverse regulamente de aplicare a acestei legi).

În LEN (secțiunea 13), lipsesc însă referințele la educația incluzivă, care apar doar la secțiunea unități conexe (în speță CJRAE și centrele școlare de educație incluzivă/CSEI)...

Subordonarea administrativă a profesorilor de sprijin doar către școlile speciale (după anul 2011) nu este de natură să potențeze serviciile de sprijin și asistență psihopedagogică din școlile de masă...

Apreciem că, sub aspect legislativ, la modul formal-teoretic în unitățile de învățământ special există resurse umane calificate (psihopedagogi, psihologi, pedagogi etc), resurse didactico-materiale adecvate dar este necesară o evaluare riguroasă a activității acestora, sub lupa comandamentelor actuale ale educației (calitate, echitate, incluziune și învățare pe toată durata vieții) – evaluare necesară în egală măsură și în școlile generale...

Evoluția școlilor speciale (ca și a celor de masă) – din perspectiva creșterii sau reducerii numărului de elevi – se leagă foarte mult și de evoluția demografică...

3. SITUATIA STRUCTURILOR DE SUPORT SI INTERVENTIE (EDUCATIE) SPECIALA DIN CONTEXTELE INCLUZIVE - PENTRU SI IN SCOLILE DE MASA (CJRAE/CMBRAE, CSEI...ETC)

Centrele județene de resurse și asistență educațională/Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE?CMBRAE) au apărut initial prin HG 1251/2005, ca structuri de învățământ special integrat...În context european era vorba

la acea data de voința guvernanților de a satisface o cerință de aderare la UE exprimată prin nevoia de mecanisme/structuri de facilitare a integrării copiilor în dificultate (inclusiv cei cu handicap/dizabilități) în învățământul general...

Structuri similare sau echivalente de suport în învățare funcționează în diverse alte țări din spațiul euroatlantic...

Potrivit LEN 2011 CJRAE/CMBRAE (art. 99), organizează, coordonează metodologic, monitorizează și evaluează, după caz, la nivel județean/al municipiului București, 4 tipuri de activități și servicii educaționale:

- a) servicii de asistență psihopedagogică/psihologică, furnizate prin centrele județene și prin cabinetele de asistență psihopedagogică/psihologică;
- b) servicii de terapii logopedice, furnizate prin centrele și prin cabinetele logopedice interșcolare;
- c) servicii de evaluare, de orientare școlară și profesională;
- d) servicii de mediere școlară, furnizate de mediatorii școlari;
- e) servicii de consultanță pentru educație incluzivă, furnizate de centrele școlare de educație incluzivă.

CSEI-urile stipulate în LEN ca structură a CJRAE/CMBRAE au fost însă operaționalizate prin regulamentele adiacente *în afara CJRAE*, ca noi denumiri pentru unele școli speciale...

Activitatea profesorilor de sprijin nu este (nu poate fi) coordonată metodologic de CJRAE/CMBRAE, deoarece angajarea și funcționarea acestora după anul 2011 se realizează potrivit legislației, în cadrul școlilor speciale, separat de CJRAE...

Se apreciază nevoia de monitorizare a tranzițiilor de la școala specială la școala generală și de la școala generală la cea specială.

Mai multe studii din ultimii 5-6 ani apreciază că normarea profesioniștilor de la CJRAE este mult sub necesitățile reale din școli (consilier/psiholog la 800 de copii, logoped la 500 de copii, profesor de sprijin la 8-12 copii etc)...

Resursele de sprijin (educație specială) sunt insuficiente în școlile de masa – de tipul camera și profesor de resurse, coordonator CES etc. Este bine că a apărut și facilitatorul, a cărui statut ar trebui însă mai bine clarificat.

Nu este prea clar în prezent cine poate fi cadru didactic de sprijin, cum este acesta format (formare inițială și/sau continuă), und ear trebui să fie încadrat – în școala de masa!

Nu există studii serioase cu privire la activitatea CJRAE/CMBRAE.

Toate școlile ar trebui să fie centrate pe succesul fiecărui elev și asta prin colaborare și cooperare între profesori, profesorii specializați și părinți.

MĂSURI, SOLUȚII

1. *Grupul GREI își manifestă disponibilitatea de colaborare cu autoritățile, mai ales cu MEN în căutarea de soluții la problemele*

semnalate, începând cu imprecizia și confuziile terminologice.

2. **Constituirea unui grup de lucru articulat pentru a discuta și conveni o definiție a conceptelor de bază din domeniu: adaptare rezonabilă, adaptare curriculară, cerințe educaționale speciale, dizabilitate-abilitate (handicap), deficiență, design universal, educație incluzivă, educație integrată, educație specială, bariere în educație...**
Este necesară raportarea terminologiei la CIF 2001 și la CIF-CT 2007..
3. **Analiza riguroasă, o cercetare de evaluare a sistemului de educație – generală și specială din România - a modului în care sistemul educational răspunde nevoilor individuale ale persoanelor cu dizabilități și/sau CES, din perspectiva calității, echității și incluziunii este o necesitate imperioasă.**
4. ***România să devină, prin Ministerul Educației, membru al EUROPEAN AGENCY FOR SPECIAL NEEDS AND INCLUSIVE EDUCATION (EASNIE)”- www.european-agency.org – organizatie din care fac parte toate tarile membre UE...***
5. ***Înființarea unui Centru Național pentru Educație Specială și Educație Incluzivă (CNESEI) sau a unei structuri echivalente în cadrul Institutului de Științe ale Educației...***
6. ***Rescrierea atentă a capitolului de învățământ special (= educație specială), într-o eventuală nouă lege a educației, a regulamentelor de aplicare subiacente, cu clarificarea/definirea conceptelor de bază – educație specială, educație incluzivă, cerințe educaționale speciale, dizabilitate;***
7. ***Este necesar un sistem national coerent de identificare și monitorizare a copiilor cu dizabilități și/sau CES în sistemul de învățământ.***
8. ***Trebuie întărită, consolidate capacitatea CJRAE/CMBRAE de a-și realiza misiunea de support în învățare și educație pentru toți copiii, dar cu o trimitere specială pentru copiii cu dizabilități și/sau CES***
9. **Operaționalizarea și calibrarea adecvată a serviciilor de suport în învățare (în general și în particular pentru CES), sub coordonarea CJRAE/CMBRAE...**
10. **Trebuie introduse și experimentate formule noi de asistență educațională – ca de exemplu, coordonatorul de CES în școala generală, specializarea unor consilieri școlari pe tipuri de dizabilitate și/sau CES**

11. Ar trebui acționat mai mult, dpdv legislativ și ca alocare de resurse umane, pentru constituirea echipelor multidisciplinare în școli, care să acționeze într-o manieră incluzivă...

12. *Formarea tuturor cadrelor didactice trebuie să conțină, la formarea inițială, un curs legat de dizabilitate și/sau CES și de educație incluzivă, care să promoveze valorile și principiile echității și incluziunii. Problema se pune cu stringență cu deosebire la profesorii care predau la gimnaziu și la liceu.*

13. Este nevoie de activitate consistentă, de îndrumare și consiliere, de timp structurat și de monitorizare adecvată, pentru a se avansa în înțelegerea și clarificarea terminologiei, în implementarea efectivă a măsurilor necesare care să conducă în timp către un sistem educațional incluziv...

Asigurarea bazelor unui sistem educațional mai democratic, centrat pe copil – pe toți copiii – o educație efectivă pentru toți și pentru fiecare - este un proces de lungă durată, dar trebuie neapărat proiectate, adoptate și monitorizate reperele de schimbare.

Printre aceste reperi un loc foarte important îl ocupă echilibrarea competiției excesive și a frenezii performanței școlare la copii, cu aprecierea – în egală măsură - a cooperării, colaborării și empatiei pentru copiii aflați în diverse situații de dezavantaj în școli – ceea ce ar însemna cu adevărat aplicarea principiilor echității, egalității de șanse și incluziunii...